

1. KORTE TYPERING ORGANISATIE

Missie

Toneelgroep Jan Vos maakt voorstellingen over actuele onderwerpen, die de hoofden en de harten van mensen van nu beroeren. We richten ons op een breed publiek, zonder dat we artistiek gezien water bij de wijn doen.

Hoofddoelstelling

Schrijver Tjeerd Bischoff, regisseur Jeroen van den Berg en zakelijk leider Judith Huizing, richtten in 2013 stichting Jan Vos¹ op, met als doel het ontwikkelen van toneelvoorstellingen vanuit een positie middenin de maatschappij. Daarom spelen we onze voorstellingen op locatie. We reizen naar het publiek, ontvangen hen in een omgeving die past bij het onderwerp dat we brengen, en plaatsen daarmee het verhaal midden in de realiteit.

Onze eerste productie *MANSHOLT*, over voormalig minister van Landbouw Sicco Mansholt, was een groot succes. Door intensief samen te werken met o.a. landbouworganisaties, landschapsverenigingen, universiteiten en theaters, realiseerden we met een relatief kleine personele bezetting een groot aantal speelbeurten en bereikten we een substantieel publiek. De voorstelling werd geselecteerd voor het Theaterfestival 2015 en het stuk voor de vijfjaarlijkse prijs voor toneelteksten van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Brussel.

We presenteerden *MANSHOLT* op erven en in schuren van boerderijen, waar we zowel doorgewinterde theaterbezoekers, als de boer van om de hoek trokken. Er werd niet alleen over geschreven op de kunstpagina's; ook in bladen als Nieuwe Oogst (de krant van LTO) en de Boerderij ging de voorstelling een rol spelen in discussies over schaalvergroting en intensivering.

Inmiddels zijn we twee seizoenen, 140 voorstellingen op 22 locaties, met meer dan 24.000 bezoekers verder en hebben we met *MANSHOLT* de basis gelegd voor een vruchtbare manier van produceren.

Het is enorm inspirerend om niet vanuit obscure repetitieruimtes, waar de wereld zoveel mogelijk is buitengesloten, iets over het leven te beweren, maar juist vanuit een positie middenin die wereld. We zijn daarmee een weg in geslagen waarop we de komende jaren voort willen. Dat betekent niet dat we het theatercircuit de komende periode principieel mijden. Als het past bij de productie presenteren we die ook in het theater.

¹ Jan Vos was een toneelschrijver uit de Gouden Eeuw. Hij was gespecialiseerd in bloederige drama's en maatschappijkritische stukken. Behalve schrijver was hij glazenier. Zijn motto luidde: 'Het zien gaat voor het zeggen'.

Dialogoog

Cruciaal bij deze manier van werken is dat we in een vroeg stadium van het ontwikkelen van een voorstelling op onderzoek uitgaan en in dialoog treden met maatschappelijke organisaties, denkers, specialisten en ervaringsdeskundigen. Zij geven ons informatie, bieden ons inzicht en helpen ons werk inhoudelijk te verdiepen.

Tijdens het schrijfproces komen we regelmatig achter de typemachine vandaan om ons werk te testen aan een publiek in de vorm van openbare tekstlezingen. We verwerken onze bevindingen en brengen die middels de verbeelding van het toneel weer terug in de samenleving.

Rondom de voorstellingen organiseren wij een randprogramma, dat ruimte biedt voor aanvullingen, commentaar en debat. Middels het randprogramma plaatsen we ons werk in een brede maatschappelijke context en houden we feeling met wat er in de maatschappij speelt.

Soms leveren de ontmoetingen binnen het randprogramma, of gesprekken met het publiek na de voorstelling, nieuwe ideeën en verhalen op. *Koning van het Grasland*, dat we in 2017 spelen, is bijvoorbeeld een verhaal dat op die manier naar ons toe kwam.

Door de directe en persoonlijke manier van informatie verzamelen en het betrekken van mensen en organisaties, creëren we op een vanzelfsprekende manier draagvlak voor onze voorstellingen. De partijen waarmee we samenwerken worden mede-eigenaar van het verhaal dat we brengen. Ze helpen onze projecten mogelijk te maken, door bijvoorbeeld een deel van de kosten te financieren, of het stuk bij hun achterban aan te bevelen.

Kernactiviteiten

De komende jaren werken we, met een open blik naar de wereld om ons heen, aan het ontwikkelen en uitbrengen van 6 voorstellingen. Binnen vier daarvan onderzoeken we het vastlopen van het sociaal-democratisch project en de teloorgang van het idee van maakbaarheid. De twee anderen zijn filosofisch getinte vertellingen over de veranderde relatie tussen de mens en zijn omgeving.

2. ARTISTIEKE UITGANGSPUNTEN, SIGNATUUR, ACTIVITEITEN

Onderzoek

Ergens in de loop van de jaren 80 van de vorige eeuw raakte het geloof in de maakbare samenleving in verval en kwam een einde aan het sociaal democratische project. Het Individu werd zelf verantwoordelijk voor zijn levensloop en welzijn. Handen uit de mouwen en grijp je kansen, werd het devies. Met een centrale plaats voor de vrije markt, waarop er voor eenieder gelijke kansen lagen.

Politici werden managers die de BV Nederland op het juiste spoor hielden. De liedtekst die destijds voor de Postbank-reclame werd geschreven, vatte de tijdgeest perfect samen: "Vijftien miljoen mensen, op dat hele kleine stukje aarde, die schrijf je niet de regels voor, die laat je in hun waarde! "

Ondertussen wonen er op dat hele kleine stukje aarde al weer bijna 17 miljoen mensen. En er worstelen zich iedere dag meer mensen door de buitengrenzen van het Schengen-gebied. Wat is er in de tussentijd van ons geworden?

Bij veel Nederlanders heerst een sterk gevoel van onzekerheid en desintegratie. Oude zekerheden worden in Frage gesteld. Maatschappelijke kaders lijken niet langer te functioneren. Het is onduidelijk waar we met onze maatschappij naartoe op weg zijn, laat staan dat iemand op een overtuigende manier een toekomstperspectief weet te schetsen.

In alle hectiek maken wij graag pas op de plaats. Om terug te kijken en te reconstrueren hoe we als samenleving in de huidige situatie terecht zijn gekomen. Om vanuit daar ruimte te creëren om na te denken over potentiële toekomstscenario's.

De komende vier jaar brengen we verhalen over hoe ons economische en politieke systeem in het recente verleden mensen heeft gemaakt, gestuurd, misleid, verrijkt, gebruikt, verward, buitengesloten en in de kaart gespeeld.

Werkwijze

Toneel is een traag medium. Een toneelstuk is geen talkshow, waarin je op de hype van de dag reageert. We nemen de tijd om een stap terug te doen, en ons zorgvuldig te bezinnen op wat we de wereld in sturen.

We analyseren de krachten die rond een bepaalde problematiek spelen en vertalen die in persoonlijke verhalen. We maken in onze stukken de drijfveren en manier van denken van uiteenlopende partijen inzichtelijk en invoelbaar en geven daarmee het publiek de gelegenheid zich te verbinden aan het lot van de personages. Met compassie, gloed en

humor geven we stem aan gevoelens en meningen die leven rond een bepaalde problematiek, zonder partij te kiezen.

Spelen op locatie

We spelen onze voorstellingen in een omgeving die, in vergelijking met een theaterzaal, verre van neutraal is. Het weer, de geluiden van dieren, het verkeer, het is allemaal onontkoombaar aanwezig. We proberen die zaken niet te ontkennen of te verbloemen, maar we verhouden ons tot wat er om ons heen gebeurt. We stellen ons bescheiden op, houden het zicht op de omgeving graag intact. We delen de ruimte in, maken op- en afgangen, creëren zodoende een speelruimte die niet concurreert met de locatie, maar er op aansluit.

De illusie die we in het stuk opbouwen heeft daardoor voortdurend een wisselwerking met met de werkelijkheid van de speelplek. Juist doordat het hier-en-nu door de vertelling heen sijpelt, voelt de illusie die we in het stuk opbouwen als ongekunsteld en oprecht. En dat is een prima startpunt om een publiek mee het verhaal in te nemen.

Team

Judith Huizing, Tjeerd Bischoff en Jeroen van den Berg hebben ieder voor zich de afgelopen twintig jaar een ruime staat van dienst opgebouwd. Judith als producent bij onder andere het Compagnietheater en zakelijk leider bij Feike's Huis. Tjeerd schreef voor opdrachtgevers als Tryater, de Toneelmakerij, Toneelgroep Dorst en Het Rijksmuseum. Jeroen produceerde zijn eigen werk, eerst bij het Oranjehotel, later met zijn stichting ADO. Daarnaast werkte hij als schrijver en regisseur voor uiteenlopende gezelschappen en vrije producenten en als coördinator van Atelier Oerol.

De voorstelling *MANSHOLT* was voor ons een blikverruimende ervaring. We kwamen op plekken in Nederland waar we nooit waren geweest, ontmoetten mensen die we in de theaters zelden tegenkomen. Al reizend ontwikkelden we nieuwe plannen en werden we benaderd met ideeën voor nieuwe verhalen. Het succes van de voorstelling en de ontmoetingen in de slipstream van de tour, waren een goed medicijn tegen de soms knagende twijfels over wat toneel vandaag de dag nog vermag.

De komende periode gaan we daarom verder in de richting die we met *MANSHOLT* zijn ingeslagen. We vormen met z'n drieën een flexibele kern, waarin het artistieke en productionele vaak naadloos in elkaar over lopen.

In het schrijf- en ontwikkelingsproces vullen Tjeerd en Jeroen elkaar goed aan. Ze vinden elkaar in de voorkeur voor geëngageerde verhalen in de well made play traditie. Tjeerd schets in zijn werk levensechte, innemende personages. Zijn gevoel voor drama komt tot recht in Jeroen's transparante regie en organische montage. Ons werk kenmerkt zich door een directe, niet op effect gerichte speelstijl. Geluid, muziek, licht worden op een

bescheiden manier ingezet om de voorstelling tot een geheel te smeden en op te tillen boven het alledaagse.

In de voorstellingen die we de komende jaren maken, ontwikkelen we deze manier van verhalen vertellen verder door. We werken bij alle producties met het artistiek team dat verantwoordelijk was voor de productie *MANSHOLT*. Decor en kostuums zijn van Ellen Klever, Jaap van Keulen componeert de muziek. Judith Huizing is de spil in de uitvoerende- en zakelijke kant.

Projecten 2017-2020

In de periode 2017-2020 brengen we vier grote locatie-voorstellingen. Stukken met een aansprekende inhoud, die een substantieel en divers publiek trekken. Ze spelen zich af in verschillende arena's/maatschappelijke sectoren: de landbouw, de energie, de industrie en de politiek.

- Koning van het Grasland*, over hedendaagse problematiek in de agrarische sector.
- GAS*, over de geschiedenis van de gaswinning in Groningen.
- IJzer en Katoen*, over de naoorlogse bloei en ondergang van de Twentse industrie.
- Fortuin* over de opkomst van het populisme.

Daarnaast spelen we twee kleinere voorstellingen, ook op locatie.

- Fragments* over de plek van de 'digitale mens' in het landschap.
- Project Lutgenau* over de plek van de 'analoge mens' in het landschap.

KONING VAN HET GRASLAND (2017/18)

Koning van het Grasland is een voorstelling over de dilemma's en problemen waar de agrarische sector zich vandaag de dag voor geplaatst ziet, gekoppeld aan het krimpen van de weidevogelstand.

Inhoud

In *Koning van het Grasland* vertellen we het verhaal van een boerenechtpaar, Renze en Anke Kroes, twee 'plankgasboeren' uit Friesland. Nadat hun zoontje Jitse als gevolg van een noodlottig tracktor-ongeluk overlijdt, proberen ze met de moed der wanhoop hun leven weer terug op de rails te krijgen.

Als Renze ontdekt dat precies op de plek waar zijn zoon overleed een grutto haar nest heeft gebouwd, raakt hij compleet in de ban van de vogel. De komst van de grutto zet het leven op de boerderij onder hoogspanning. Renze wil het roer definitief omgooien, duurzaam gaan boeren, met respect voor de natuur. Anke ziet daar geen been in, en gaandeweg raken de twee meer en meer van elkaar vervreemd..

Thema

Boeren waren van nature conservatief ingesteld, gericht op het behouden van wat ze hadden. Het rentmeesterschap, met als doel het bedrijf aan de kinderen door te geven, was hun belangrijkste focus. Maar, net als veel mensen in andere sectoren, worden ze tegenwoordig verondersteld zich als ondernemer te manifesteren.

Tegelijk is hun bewegingsruimte klein. Boeren zijn een schakeltje in een mondiale keten geworden. Ze worden ingeperkt door banken en zuivelgiganten. En er is een oerwoud aan regels, dat hen dreigt te reduceren tot afhankelijke uitvoerders. Hun bedrijven hangen van hypotheek aan elkaar, waardoor korte termijn rendement belangrijker is, dan het nadenken over de langere termijn.

Is deze manier van bedrijfsvoering houdbaar? Of is er een andere waarde denkbaar in de relatie tussen mens en natuur, dan de economische?

Grutto

De grutto in het stuk staat symbool voor aanpassingsvermogen. Van oorsprong was de grutto geen weidevogel, maar met de opkomst van de veeteelt in Nederland, zo'n tweeduizend jaar geleden, heeft de vogel het grasland tot z'n habitat gemaakt. En toen de boeren steeds vroeger in het voorjaar gingen maaien, paste de grutto eenvoudigweg zijn broedseizoen aan.

Maar het lijkt alsof hij het verander-tempo nu niet meer bijhoudt. De gruttostand daalt met rasse schreden; van honderdduizend in de zestiger jaren naar tienduizend in 2015.

Is het verdwijnen van de grutto een teken aan de wand en is er een grens bereikt wat betreft de intensivering van de landbouw? Of is de roep om natuurbehoud een uiting van conservatisme in een wereld die soms sneller en heftiger verandert dan wij willen?

Intiem en flexibel

Koning van het Grasland is een intieme vertelling, over kleine mensen, die voor grote keuzes komen te staan. De toeschouwers zitten dicht op de spelers, rondom een geïmproviseerd speelveld. De capaciteit van *Koning van het Grasland* houden we daarom bewust laag, zo'n 150 bezoekers per voorstelling.

De sfeer die we voor ogen hebben is informeel, luchtig en transparant. De setting ademt in alles uit dat we, net als de grutto, tijdelijk ergens zijn neergestreken, om daarna weer verder te trekken.

Het belangrijkste beeldend element is het landschap. We spelen in zogenaamde 'rijke weides', bloemrijke weides met veel vogels. Het weidelandschap dat op de meeste plaatsen in Nederland heeft plaatsgemaakt voor het strak groene Engelse raaigras. Om bij alle weersomstandigheden te kunnen spelen bouwen we een eenvoudige overkapping, die het publiek tegen neerslag beschermt.

Het verhaal wordt in retrospectief verteld, door een groep van 4 acteurs. Door terug te kijken, proberen ze vat te krijgen op wat hun overkomen is. Ze delen hun geschiedenis met het publiek, krijgen al pratend nieuwe inzichten en doen confessies. In een setting van een zwoele vakantieavond, waarop je eindelijk de tijd hebt naar elkaars levensverhaal te luisteren, wordt het publiek deelgenoot gemaakt van de tragische geschiedenis van Renze en Anke Kroes.

Acteurs

De eerste versie van het stuk is nog in ontwikkeling, maar wat de cast van *Koning van het Grasland* denken we in de volgende richting: Trudi Klever, Anna Raadsveld, Helmert Woudenberg en Paul Hoes.

Doelgroep

Met *Koning van het Grasland* richten we ons op een breed publiek, van reguliere theaterbezoekers, tot mensen die niet vaak de binnenkant van een schouwburg zien, maar geïnteresseerd zijn in de thematiek van de voorstelling.

Planning werkwijze en productie

Van het LIRA fonds ontvingen we een schrijf-subsidie. Tjeerd is momenteel aan het stuk aan het schrijven.

We co-producen *Koning van het Grasland* met de Friese producent Pier21, waarbij Jan Vos het voortouw neemt. Pier21 produceert met veel succes geëngageerd toneel, dat langs de dorpshuizen in Friesland toert. Door het netwerk van Pier21 zijn we in staat een ruim aantal voorstellingen, verspreid door Friesland te spelen. Verder zullen we onze samenwerking met LTO en Vogelbescherming Nederland continueren.

Speelbeurten

De repetitieperiode start in mei 2017. We spelen 17 voorstellingen op het Oerol Festival en vijf voorstellingen op FestivalderAA. Daarna reizen we zes weken door de provincie Friesland, waar we minstens 30 voorstellingen spelen. We sluiten af met 5 voorstellingen in Bedum (Groningen)

In de zomer van 2018 spelen we zo'n 50 voorstellingen, verspreid over de rest van Nederland. We doen dan in ieder geval Persingen (Gelderland), Diepenheim (Twente) en de Flevopolder aan, plekken waar we verwachten, mede door de betrokkenheid van onze partners daar, een substantieel publiek te kunnen bereiken.

In 2018 is de voorstelling onderdeel van het reizende festival in het kader van Leeuwarden Culturele Hoofdstad. We spelen dan in Frankrijk, Spanje en IJsland.

***FRAGMENTS OF JOURNEYS TOWARDS THE HORIZON* (tournee Wales 2017)**

Fragments is een samenwerkingsproject waaraan schrijvers Ian Rowlands (Wales) en Jeroen van den Berg sinds 2013 werken. Het stuk speelde vorig seizoen in de duinen van Harlech (Wales) en in de zomer van 2016 op Oerol en in Rotterdam. In 2017 volgt een tournee door Wales. We spelen dan 10 voorstellingen, in samenwerking met Theatr Harlech. Centraal in *Fragments* staat de 'digitale mens', die overal waar hij zich bevindt door netwerken verbonden is met de rest van de wereld. Wat is zijn plek in het fysieke landschap?

GAS (2018/19)

In de winter van 2018 gaat ons stuk *GAS* in première op locatie in de provincie Groningen. Aansluitend volgt een Nederlandse tournee.

GAS is een voorstelling over de ontdekking en exploitatie van een maar al te vluchtige bodemschat. Het stuk zoomt in op de geschiedenis van de aardgaswinning in Groningen, en de ambivalente relatie tussen het noorden en de Randstad die daarvan het gevolg is.

Inhoud

Het is 1961. Alfred Bergman, assistent geoloog bij de proefboringen in Groningen, wordt verliefd op Bettie Fennema, dochter van de eigenaar van het hotel in Hoogezand waar hij logeert. Hoewel Bettie verloofd is, blijkt zij niet ongevoelig voor zijn avances.

Als Alfred's baas beschuldigd wordt van aanranding, worden de mannen van de Shell uit het hotel gezet. De romance tussen Bettie en Alfred wordt in de kiem gesmoord.

Bettie trouwt met haar verloofde en blijft in Hoogezand wonen. In de jaren daarna proberen zij vergeefs mee te profiteren van de gasbaten. Alfred reist de wereld over, in dienst van de Shell.

Als Alfred zich na zijn pensioen in de buurt van Hoogezand vestigt, laait de oude liefde weer op, precies op het moment dat de golf van aardbevingen een aanvang neemt.

Thematiek

De noordelingen hebben het altijd geroepen: er staan geen substantiële investeringen tegenover de exploitatie van het gas. Grote delen van de provincie zijn krimpgebied geworden. De vooruitgang raasde als een wervelwind over deze contreien. En toen er niets meer te halen viel, trok de karavaan weer verder. De leegstaande gebouwen en hoge werkloosheidscijfers bewijzen dat het allemaal echt is gebeurd.

Maar klopt dit beeld wel helemaal? Is het Noorden daadwerkelijk op die manier misbruikt? Of is wat er in de afgelopen vijftig jaar is gebeurd veeleer een bewijs dat mensen slecht in de toekomst kunnen kijken. En dat de politiek weinig vermag waar het gaat om het ontwikkelen van een regio. Hebben we hier niet te maken met een typisch geval van grenzen aan de maakbaarheid?

Op basis van dit soort vragen vertellen we in *GAS* het verhaal van een bodemschat die maar moeilijk beheersbaar bleek.

Acteurs

Tjeerd werkt momenteel aan de eerste versie van het stuk. Wat de cast van *GAS* denken we in de volgende richting: Daan Schuurmans, Vincent van den Berg, Johanna Tersteeg, Trudi Klever, Paul Hoes.

Familiekroniek

GAS is een wintervoorstelling, die tijdens de feestdagen van 2017 in première gaat. Het stuk speelt in een verlaten fabriekshal. Een zo op het eerste gezicht desolate omgeving, die herinnert aan de sluiting van de fabrieken in de jaren 70 en 80. Door de hal te verwarmen en verlichten met gasbranders, creëren we een melancholische, droomachtige sfeer.

GAS is een familiekroniek. Zoals in de film *La Meglio Gioventù*, of in het stuk *de Familie Avenir*, van Maria Goos, volgen we de personages gedurende hun levens. Hun geschiedenis loopt synchroon met die van de gaswinning. In de jaren 60 zijn ze jong. Het

is een tijd van verwachting en belofte. Logisch, met zoveel energie onder je voeten kan het leven alle kanten op.

In de jaren 80 zijn ze volwassen geworden. Mensen met verantwoordelijkheden. Ze worden geleefd, door hun werk en hun gezinnen. Ongemerkt branden ze op, zoals het gas wordt omhoog-gepompt en opgestookt.

In de 21ste eeuw vinden ze zichzelf terug. Mensen op leeftijd zijn ze geworden. Met herinneringen die even ongrijpbaar zijn als het gas, dat uit de bodem verdween.

Werkwijze en productie

De Stadsschouwburg Groningen is onze partner op het gebied van marketing, publiciteit en kaartverkoop. Met Ulco Vermeulen, directeur participaties en business development, onderzoeken we de mogelijkheden om samen te werken met de Gasunie. Verder potentiële samenwerkingspartners: de Groninger Bodem Beweging en Urgenda.

Doelgroep/verkoop

We richten ons met GAS in eerste instantie op de bewoners van de drie Noordelijke provincies. Doordat de inhoud van GAS direct aansluit bij hun belevingswereld, denken we in Groningen een substantieel aantal voorstellingen op dezelfde plek te kunnen spelen.

De thematiek van GAS is universeel genoeg om ook door de rest van het land aan te doen. Maar om het stuk rendabel op locatie te kunnen spelen, moeten we langere series op een plek spelen. We schatten in dat dat in de rest van Nederland moeilijker is. Daarom vertalen we het stuk naar een schouwburgversie, die we verspreid over Nederland spelen. Hans Kik producties verzorgt de verkoop van het stuk. Hij verwacht het stuk 45 keer te kunnen verkopen.

Planning

Voor het schrijven van het stuk ontvingen we schrijfsubsidie van het FPK. Tjeerd werkt momenteel aan de tekst.

We repeteren in de winter van 2018, het stuk gaat in première rond de feestdagen en speelt door in de maand januari. Aansluitend gaat GAS op tournee gedurende 2018. We spelen in totaal zo'n 85 voorstellingen.

2019/20

IJZER EN KATOEN

In 2019 werken we aan het stuk *IJzer en Katoen*. De voorstelling is een co-productie met onze partner Theaterwerkplaats Diepenheim. We richten ons in *IJzer en Katoen* op de Twentse regio. We werken samen met mensen uit de regio, en nemen een aantal acteurs mee 'uit het westen'.

IJzer en Katoen focust op de na-oorlogse bloeiperiode van de textiel- en metaalindustrie in Twente. Een tijd van economische vooruitgang, waarin de vraag naar arbeiders het aanbod ruimschoots overschreed. Overal werden nieuwbouwwijken uit de grond gestampt om in de woningbehoefte van de fabrieksarbeiders te voorzien. In zo'n nieuwbouwwijk speelt *IJzer en Katoen* zich af. Het stuk portretteert de levens van de bewoners. Hun verknochtheid aan de bedrijven waar ze werken en aan de eerste welvaartsartikelen als wasmachines en auto's. De komst van de eerste gastarbeiders. En de onontkoombare opmars van goedkope producten uit de rest van de wereld, waarmee het bestaan van de fabrieken in gevaar komt. De massa-ontslagen die volgen en het verlies van identiteit van de streek, gesymboliseerd door de lege fabrieken.

PROJECT LUTGENAU

Als tweede voorstelling brengen we in 2019 aan *Project Lutgenau*. Een stuk over de vondst die we deden op de Rotterdamse markt van een honderdtal ordners met zo'n 40.000 foto's van landschappen. Het bleek de nalatenschap van Franz Lutgenau, die op die manier tussen 1947 en 2012 zijn fiets- en brommertochten door Nederland documenteerde. We denken aan een samenwerking met het Rotterdamse Fotomuseum en de Rotterdamse Schouwburg. *Project Lutgenau* wordt gespeeld door een acteur en een muzikant. Het is een flexibele locatie-voorstelling, die we ook spelen op een aantal festivals.

FORTUIN

'Fortuyn is het slechte geweten van de PVDA' (Lodewijk Asscher)

In 2020 presenteren we ons project *Fortuin*. Over het begin van de 21ste eeuw, de tijd waarin Pim Fortuyn met zijn Verweesde samenleving de niche van het populisme ontdekte. Onder een ogenschijnlijk rimpelloos oppervlak van twee succesvolle paarse kabinetten en goede economische cijfers, bleek een groot gevoel van onbehagen schuil te gaan. Waar kwam die onvrede opeens vandaan?

Een interessante analyse over dat soort onvrede dateert van voor de tweede wereldoorlog. José Ortega y Gasset stelt daarin dat ressentiment een onlosmakelijk onderdeel vormt van de democratie, omdat deze staatsvorm de belofte van gelijkheid en broederschap in zich draagt, terwijl die niet ingelost wordt. In een functionerende

samenleving wordt de onvrede daarover gekanaliseerd en krijgt stem via, meestal sociaal-democratische partijen.

Ten tijde van Fortuyn bleek dit systeem opeens niet meer te werken. Ontevreden burgers voelden zich niet meer voldoende vertegenwoordigd door de bestaande partijen. In onze voorstelling willen wij onderzoek doen naar die mensen. Wie waren zij? Waarom keerden ze het establishment de rug toe?

Op basis van persoonlijke verhalen van Rotterdammers en mensen uit de fractie LPF, maken we een voorstelling over deze enerverende, semi-revolutionaire tijd die een nieuwe eeuw inluidde.

3. PLAATS IN HET VELD

We maken theater op locatie. We richten ons op een breed publiek, maar zoeken het niet in theatrale effecten, zoals bijvoorbeeld *Vis-a-Vis*. We maken geëngageerd toneel, zoals Toneelgroep Nieuwe Helden, maar onderscheiden ons dat te vertalen in well made plays. Anders dan bijvoorbeeld PeerGroup, zijn wij niet gevestigd in de regio, hoewel we ons wel vaak op 'de regio' richten. We leiden een meer nomadisch bestaan. We produceren en presenteren onze voorstellingen op plekken die qua thematiek aansluiting vinden. Dat kan dus, zoals bij ons project *Fortuin* ook in een stedelijke omgeving zijn.

We spelen, net als vele anderen, graag op festivals als Oerol en de Karavaan. Maar kiezen er expliciet voor om ook op locaties te staan buiten een festival. Daar vinden we het publiek dat direct betrokken is bij de thematiek. Onze 'vrije' voorstellingen hebben een groter risico als het gaat over het trekken van publiek. We treden in een vroeg stadium in contact met organisaties en belangengroepen die zich kunnen vinden in de thematiek van ons werk.

Partners

We werken de komende jaren samen met Theaterwerkplaats Diepenheim, het Oerolfestival en festival de Karavaan, waar we de stukken *Koning van het Grasland* en *GAS* presenteren. Met Theaterwerkplaats Diepenheim maken we de productie *IJzer en Katoen*.

Met de boeren in Bedum (Groningen) en Persingen waar we *MANSHOLT* hebben gespeeld, denken we voor onze toekomstige projecten een substantieel publiek in de regio te kunnen opbouwen. Verder zoeken we per project organisaties die ons inhoudelijk of financieel kunnen ondersteunen. Met bijvoorbeeld de Vogelbescherming en LTO hebben we inmiddels een relatie opgebouwd die we continueren bij *Koning van het Grasland*.

Met de Stadsschouwburg Groningen werkten we samen in het kader van het Theaterfestival in Groningen, waarin we *MANSHOLT* presenteerden. Die samenwerking krijgt een vervolg bij de productie *GAS*. Met de Rotterdamse Schouwburg werkten we de afgelopen jaren op het gebied van kaartverkoop en publiciteit. We presenteren dit seizoen gezamenlijk de voorstelling *Fragments* op locatie in Rotterdam. Ook voor de voorstellingen *Lutgenau* en *Fortuyn* spelen we in de stad en werken we met de Rotterdamse Schouwburg.

In Wales werken we met Theatr Harlech samen. Vorig jaar presenteerden we met hen de eerste versie van ons stuk *Fragments*. In 2018 co-produceren we een tournee van het stuk door Wales.

Van de Karavaan, LWD2018, Oerol Festival, Theatr Harlech, Stadsschouwburg Groningen en de Gasunie hebben we letters of support, die we op verzoek kunnen mailen.

4 A. ONDERNEMERSCHAP

Klein en flexibel

Het kernteam van Toneelgroep Jan Vos (Judith Huizing zakelijk leider, Tjeerd Bischoff en Jeroen van den Berg artistieke leiding) is parttime in dienst. Per productie worden overige medewerkers aangetrokken. De overheadkosten zijn bescheiden, ook omdat we geen kantoor hebben.

We blijven de komende jaren in die kleine vaste bezetting werken, omdat de flexibiliteit en ongebondenheid passen bij ons 'nomadisch bestaan'.

We zoeken intensief naar samenwerking met organisaties binnen, maar vooral ook buiten de culturele sector. Dit is arbeidsintensief. De kosten voor research en development zijn dan ook hoog. Een aanzienlijk deel van deze kosten wordt gefinancierd door stichting DOEN, die ons de komende drie seizoenen 25.000 euro uitkeert.

Financieringsmix

Per productie zoeken we naar geschikte private fondsen. We oriënteren ons niet alleen op de culturele fondsen, ook op fondsen die thematisch aansluiten (landbouw, duurzaamheid etc).

De financieringsmix die we nastreven bestaat voor minimaal 50% uit andere bronnen dan die van de overheid. In 2014 hadden we een eigen inkomsten coëfficiënt van 77%, 2015 bedroeg die 68%. De verhouding tussen de inkomsten uit kaartverkoop enerzijds en de subsidies van externe private fondsen en sponsorbijdragen van bedrijven anderzijds, schatten wij in op elk 25 % van de totale inkomsten.

Kaartverkoop

De 25% inkomsten uit kaartverkoop brengt een hoog financieel risico met zich mee.

In het eerste seizoen van *MANSHOLT* werd een deel van de inkomsten uit kaartverkoop gedekt door garanties, die we van festivals als de Karavaan en Oerol kregen. Dat maakte het bedrag dat we uit 'vrije verkoop' moesten verdienen overzichtelijk.

In de reprise van *MANSHOLT* speelden we enkel op 'vrije' locaties, waardoor we geen gegarandeerde inkomsten uit kaartverkoop hadden. Om break even te spelen moesten we gemiddeld 130 kaarten per avond verkopen. (in totaal dus ongeveer 9.000 kaarten)

Achteraf gezien namen we in de reprise een onverantwoord risico voor een stichting

zonder eigen reserve. De honoraria van Tjeerd en Jeroen moesten ingezet worden als risico-kapitaal. Ook wentelden we een deel van het risico op acteurs en andere medewerkers af, door een lagere dagprijs te garanderen, die, bij een positief resultaat werd opgehoogd.

We vinden het onwenselijk om financiële risico's af te wenden op de medewerkers. Ook omdat de honoraria erg bescheiden zijn. We gaan daarom de komende jaren proberen de financiële risico's te beperken. Hieronder 6 punten waarop we ons concentreren:

1. Crowdfunding/voorverkoop

Het is voor een verantwoorde dekking van onze projecten van belang dat we veel kaarten in de voorverkoop verkopen, ook om de marketing gericht te kunnen inzetten. Bij de reprise van *MANSHOLT* hebben we een poging in die richting gedaan door middel van Early Bird Tickets. Maar dat heeft niet goed gelopen. Met Jurriaan Rammeloo, van cultureel adviesbureau Blueyard, gaan we onderzoeken hoe we dat soort acties in de toekomst beter kunnen aanpakken en hoe we nieuwe financieringsbronnen kunnen aanboren. We denken dat er vooral op het gebied van crowdfunding voor ons kansen liggen.

2. Samenwerken met festivals

Voor een verantwoorde financiering van onze producties is het belangrijk dat de inkomsten uit kaartverkoop voor een deel gegarandeerd worden door andere partijen. Vandaar dat we graag op Oerol en de Karavaan spelen. Zij garanderen een vast bedrag aan kaartverkoop (los van het feit dat het fijne festivals zijn om te spelen).

Ook de samenwerking met festivals die niet geen garantie kunnen geven, zoals FestivalderAa, is voor ons belangrijk, omdat er via hen een groot potentieel publiek te bereiken is.

3. Financiële partners

Naast de festivals focussen we ons op partners die, vanuit hun betrokkenheid met de thematiek van de voorstelling, een deel van het financiële risico willen dragen.

Zo hebben we in het tweede seizoen van *MANSHOLT* samengewerkt met de ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie). ZLTO stond garant voor een belangrijk deel van de publieksinkomsten in de zuidelijke provincies. Ook bereikten we via hen een groot aantal boeren uit hun achterban.

Omgekeerd voorzag onze voorstelling de ZLTO van een goed startpunt om de discussie over duurzame landbouw aan de orde te stellen. Samen met ZLTO organiseerden we nagesprekken en discussies rond dat thema.

Dergelijke wederkerige samenwerkingen zijn voor beide partijen interessant. We gaan de komende jaren per project op zoek naar partners.

4. Selecteren van locatie-eigenaars met breed netwerk

In Persingen en Bedum speelden we *MANSHOLT* bij zeer actieve boeren, met een breed professioneel en sociaal netwerk.

We hebben ondervonden dat zo'n netwerk van essentieel belang is voor het bereiken van een publiek in de regio. De locatie-eigenaars zijn het eerste contact naar een potentieel publiek, maar ook naar de regionale media.

Naast artistieke redenen speelt daarom de inschatting van het netwerk van de locatiehouder een belangrijk rol bij de afweging op welke locatie we spelen.

5. Zoeken naar culturele partners

Op iedere locatie zoeken we samenwerking met lokale culturele partners. Via hen bereiken we het theaterpubliek in de omgeving en de regionale pers.

Een goed voorbeeld van een goeie samenwerking met een culturele partner was die met Theaterwerkplaats Diepenheim. Zij namen voor *MANSHOLT* een deel van het risico, dat, bij een goede bezetting, terug te verdienen was. (hetgeen ruimschoots gelukt is)

Jan Eysink van de werkplaats Diepenheim heeft, met een dertigtal vrijwilligers, alles uit de kast gehaald om mensen voor ons project te interesseren. Dat resulteerde in tien uitverkochte voorstellingen, in een geweldig betrokken entourage. Met Diepenheim blijven we daarom de komende jaren graag samenwerken.

Met producent Pier21 werken we samen voor *Koning van het Grasland* in Friesland. We verkopen de voorstelling aan het netwerk van dorpshuizen van Pier21. De dorpshuizen betalen een garantiebedrag, waardoor het financiële risico van de serie in Friesland overzichtelijk blijft.

Met Hans Kik producties werken we samen voor de schouwburgtour van *GAS*. De uitkoopsommen van de schouwburgen voor *GAS* zijn inkomsten waar we op voorhand op kunnen rekenen.

6. Spelen van langere series

We hebben ondervonden dat mond tot mond reclame pas echt goed werkt wanneer we langer dan een week op dezelfde locatie staan. We gaan daarom in de toekomst langere speelbeurten realiseren.

Bij *Koning van het Grasland* reizen we weliswaar veel, maar we spelen de 30 voorstellingen in het eerste seizoen binnen één provincie, namelijk Friesland. Mede door de samenwerking met Pier21 verwachten we daarmee ook de mond tot mond reclame op gang te brengen.

Met GAS spelen we een lange serie in de provincie Groningen.

Scholing

Daar waar nodig wordt gezocht naar het verbreden van kennis. Zo heeft zakelijk leider Judith Huizing, om meer zicht te krijgen op de mogelijkheden van externe financieringsbronnen, het intensieve traject Wijzer Werven (Berenschot/Van Dooren Advies/Charistar) doorlopen. Dit behelsde training en coaching op het gebied van private fondsen, sponsoring door bedrijven en particuliere gevers.

Tjeerd Bischoff en Jeroen van den Berg leiden de interviews en nagesprekken in ons randprogramma. Bij hun bestaat de behoefte om de techniek van interviewen, het leiden van debatten en het betrekken van het publiek in discussies te verbeteren. Daarvoor gaan we op zoek naar een geschikte training.

Code Cultural Governace

We hebben een zeer betrokken Raad van Toezicht bestaande uit Oene de Haan (penningmeester) en Christiaan Montanus (voorzitter). De RvT zoekt momenteel een derde lid.

Oene de Haan gaf in het verleden leiding aan een aantal grote Amsterdamse zorginstellingen. Christiaan Montanus is acteur en programmamaker bij Kapok trainingsacteurs en bedrijftheater.

Beiden zijn zeer ervaren op bestuurlijk en financieel gebied en helpen ons bij de transformatie van adhoc gezelschap tot een organisatorisch en financieel solide instelling. Hun kennis en inzichten, gevoegd bij onze ervaringen, vertalen we structureel in verbeteringen in onze organisatie.

We onderschrijven de Code Cultural Governance die voor ons een leidraad vormt bij het verder ontwikkelen van onze organisatie. Op dit moment zijn wij een klein wit clubje, maar we zullen de Code Culturele Diversiteit niet vergeten bij onze komende producties.

4 B. PUBLIEKSBENADERING

BAAS events

We werken op het gebied van PR en marketing met BAAS Events, een betrokken marketing bureau dat de landelijke campagne voor onze voorstellingen verzorgt. Het

bureau zit aan de commerciële kant van het spectrum, doet de PR voor grote theaterproducties als Anne en Soldaat van Oranje. BAAS heeft een goed netwerk van perscontacten en verzorgt voor ons de grote lijnen van de PR campagne. Dat gaat om de reguliere marketing instrumenten, zoals persbenadering, het ontwerpen van affiches, flyers, de website, advertenties en het organiseren van free publicity. Ook is BAAS verantwoordelijk voor onze nieuwsbrief.

Eigen PR medewerker

We vullen de samenwerking met BAAS events aan met een eigen PR medewerker. Dat is nodig gebleken, omdat we, door de vele locaties waar we staan, meerdere gerichte lokale campagnes moeten voeren. Contacten met locatie-houders en regionale belanghebbenden zijn daarbij essentieel en worden door onze eigen medewerker onderhouden. Deze PR medewerker zal ook twitteren over nieuws, zoals gasten bij het randprogramma, nieuwe speellocaties en extra voorstellingen.

In geval we langer op 1 locatie spelen betrekken we plaatselijke marketeers. Dat doen we bijvoorbeeld bij *Koning van het Grasland* voor de Friese toer.

Contact met het publiek

We hebben een direct contact met ons publiek. We zijn gastheer op de locatie, draaien de kassa, soms de bar en zijn bij iedere voorstelling aanwezig. Mensen blijven vaak na de voorstelling nog wat drinken of volgen het randprogramma en weten ons makkelijk te vinden om op- of aanmerkingen te maken. We verzamelen zodoende op een vanzelfsprekende manier informatie over hoe de voorstelling en de publieksvoorzieningen worden beoordeeld.

Prijsbeleid

De prijs van de toegangskarten houden wij bewust laag omdat we veel publiek trekken dat niet gewend is om naar voorstellingen te gaan. De prijs mag voor hen geen belemmering zijn. Verder werken wij met groepskortingen en voorverkoop-korting.

5. SPREIDING

Onze voorstellingen spelen door het hele land. *Koning van het Grasland* speelt op locaties, verspreid door heel Nederland. *GAS* speelt in Groningen op locatie, maar is in een schouwburgtour te zien door heel Nederland. *Katoen en IJzer* speelt in eerste instantie in de regio Twente, maar we onderzoeken of we er nadien mee op tournee kunnen. *Fortuin* is een locatie-voorstelling in een stedelijke omgeving. We concentreren ons in eerste instantie op de steden Rotterdam en Den Haag. Daarna gaan we, net als bij *GAS*, op tournee door Nederland.

7. TOELICHTING OP DE BEGROTING

In de begroting wordt € 25.000,- opgevoerd aan bijdragen van Goede doelenloterijen. Voor de jaren 2017 en 2018 is dit reeds gegarandeerd omdat wij een structurele bijdrage hebben gekregen van Stichting Doen voor de jaren 2016 t/m 2018 voor research & development, gericht op het opzetten en onderhouden van ons netwerk.

We hebben inmiddels een bijdrage van het LIRA fonds ontvangen voor het schrijven van *Koning van het Grasland*. Van het FPK ontvingen we een schrijfsubsidie voor *GAS*.

De inkomsten uit bijdragen van provincies, gemeenten en private fondsen zijn gebaseerd op de inkomsten van de voorstelling *Mansholt*. We verwachten dat de thematiek van de komende projecten aanleiding is voor maatschappelijke organisaties, bedrijven en private fondsen om zich financieel aan ons te binden.

In overleg met de Rotterdamse Cultuurraad hebben we besloten geen structurele subsidie in onze standplaats aan te vragen. We vragen de komende jaren wel incidentele projectsubsidie aan bij de Gemeente Rotterdam.

De post overhead is bewust laag gehouden doordat we een kleine organisatie zijn zonder kantoor.

De post activiteitenlasten is relatief hoog, dit wordt veroorzaakt door het feit dat wij veel op locatie spelen. Dit brengt extra kosten met zich mee voor infrastructuur en publieksopvang en reis en verblijf.